

บทที่ ๒

การตรวจหนังสือเดินทาง (Passport Control)

หลักทั่วไปในการตรวจหนังสือเดินทางขาเข้า

๑. พนักงานเจ้าหน้าที่ มีอำนาจตรวจบุคคลและพาหนะทั้งปวงที่เดินทางเข้ามาในราชอาณาจักร เว้นแต่ในกรณีที่พาหนะนั้นใช้ในราชการโดยเฉพาะ

๒. บุคคลหรือพาหนะที่ออกไปนอกราชอาณาจักร ต้องผ่านการตรวจจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ ที่ทำการตรวจคนเข้าเมือง ซึ่งตั้งอยู่ตามช่องทางที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

๓. คนต่างด้าวทุกคน รวมทั้งคนสัญชาติไทย เมื่อเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรไทย ไม่ว่าจะโดยพาหนะประเภทใดหรือเดินทางเท้ามีหน้าที่ต้องกรอกรายการในเอกสารบัตร ขาเข้าและบัตรขาออก หรือบัตร ต.๖ (Arrival and Departure Card) ยื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่พร้อมกับหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางของตน เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจรายการในหนังสือหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทาง

๔. เมื่อเห็นว่าถูกต้อง และพนักงานเจ้าหน้าที่แพทย์ได้ตรวจโรคแล้วไม่ปรากฏมีโรคต้องห้าม ข้อใดข้อหนึ่งที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง (เฉพาะประเทศที่กำหนดให้ต้องตรวจโรคก่อน) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ประทับตราตรวจอนุญาตตามประเภทการตรวจลงตราของคนที่เข้ามาในราชอาณาจักรในหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางแก่ผู้ถือและให้ประทับตราตรวจเช่นเดียวกับที่ประทับในหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางลงในบัตร ต.๖ (ขาเข้า) ด้วย

การตรวจหนังสือเดินทางไทย

๑. กรณีผู้โดยสารคนไทยมี ๒ สัญชาติและใช้หนังสือเดินทาง ๒ เล่ม ให้ตรวจอนุญาตในหนังสือเดินทางเล่มสัญชาติที่ใช้เดินทางออกนอกราชอาณาจักรเพียงสัญชาติเดียว โดยประเทศไทยยึดหลักการมีสัญชาติเดียวตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ

๒. กรณีคนไทยถือหนังสือเดินทางที่ทำจากต่างประเทศ ในหนังสือเดินทางไม่มีตราประทับขาออก ให้ตรวจสอบข้อมูลการเดินทางออกจากระบบคอมพิวเตอร์และประทับตราในหนังสือเดินทางเล่มใหม่โดยหมายเหตุได้ตราประทับขาเข้าว่า “ตราขาออกอยู่เล่มเก่า”

๓. คนไทยถือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทาง CI : Certificate of Identity หากมีหลักฐานหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ได้ตรวจสอบแล้วว่าเป็นคนไทยและได้เดินทางออกตามช่องทางด้านอนุญาตถูกต้อง ให้ตรวจอนุญาตเข้าราชอาณาจักรไทย

๔. คนไทยเดินทางเข้าราชอาณาจักรโดยถือหนังสือเดินทาง UN เล่มเดียว ให้ตรวจสอบหลักฐานการเป็นคนไทยและให้อนุญาตเข้าราชอาณาจักรในหนังสือเดินทาง UN และหมายเหตุได้ตราเข้าว่า “คนไทย”

๕. กรณีหนังสือเดินทางไทยหมดอายุ กรณีตรวจสอบได้ว่า ผู้โดยสารเป็นคนสัญชาติไทย ซึ่งตรวจสอบได้จากบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน หรือหลักฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรในระบบ POLIS และสามารถตรวจสอบย้อนหลังได้ว่ามีข้อมูลการเดินทางออก ให้ตรวจอนุญาตเข้าราชอาณาจักรได้ตามปกติ

๖. คนไทยเดินทางออกนอกราชอาณาจักร ผ่านช่องตรวจหนังสือเดินทางอัตโนมัติ (Automatic Channel) ซึ่งไม่มีตราประทับขาออกในหนังสือเดินทาง และเมื่อเดินทางกลับเข้ามาผ่านช่องตรวจหนังสือเดินทางปกติ ให้ประทับตราอนุญาตและหมายเหตุได้ตราประทับขาเข้าว่า OUT-A

๗. คนไทยไม่ได้เดินทางเข้ามาในหรือออกไปนอกราชอาณาจักรตามช่องทางด้านตรวจคนเข้าเมือง เขตท่า สถานีหรือท้องที่และตามกำหนดเวลาอนุญาต มีบทบาทกำหนดโทษตามมาตรา ๖๒ แห่ง พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒

การตรวจหนังสือเดินทางต่างชาติ

๑. ผู้ถือหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางซึ่งมีสัญชาติของประเทศที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ได้รับสิทธิยกเว้นการตรวจลงตราเพื่อการท่องเที่ยว (ผ.๓๐) ให้เข้ามาในราชอาณาจักรได้หลายครั้ง ครั้งละไม่เกิน ๓๐ วัน

๒. เว้นแต่การเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรทางช่องทางอนุญาตของด่านตรวจคนเข้าเมืองที่มีเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านให้อยู่ในราชอาณาจักรได้ครั้งละไม่เกิน ๑๕ วัน นับแต่วันที่เดินทางเข้ามาในราชอาณาจักร ยกเว้น ผู้ถือหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทาง ของกลุ่ม **ประเทศอุตสาหกรรมชั้นนำ ๗ ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ แคนาดา ฝรั่งเศส เยอรมัน อิตาลี และญี่ปุ่น** ให้อยู่ในราชอาณาจักรได้ครั้งละไม่เกิน ๓๐ วัน นับแต่วันที่เดินทางเข้ามาในราชอาณาจักร

สำหรับคนสัญชาติมาเลเซียที่เดินทางเข้ามาทางช่องทางอนุญาตฯ ที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซีย ให้อยู่ในราชอาณาจักรได้ครั้งละไม่เกิน ๓๐ วัน นับตั้งแต่วันที่เดินทางเข้ามาในราชอาณาจักร

๓. คนไร้สัญชาติที่ถือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางจะไม่ได้รับยกเว้นการตรวจลงตราและจะต้องขอรับการตรวจลงตราก่อนเดินทางมาประเทศไทย

๔. ผู้ถือหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวเพื่อการประชุมหรือการแข่งขันกีฬาระหว่างประเทศ ซึ่งรัฐบาลไทยเป็นเจ้าภาพ หรือที่ได้รับความเห็นชอบจากกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้อง จะได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรได้ไม่เกิน ๓๐ วัน นับตั้งแต่วันที่เดินทางเข้ามาในราชอาณาจักร

๕. กรณีคนสัญชาติเกาหลีใต้ถือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางซึ่งเป็นเอกสารที่รัฐบาลเกาหลีใต้ออกให้แก่คนสัญชาติตน ไม่ใช่ Stateless ให้อนุญาตพำนักเพื่อการท่องเที่ยวไม่เกิน ๓๐ วัน

๖. เอกสาร Re-entry permit to Japan หรือ Entry and Exit to Vietnam ใช้เดินทางเข้าราชอาณาจักรไทยต้องขอรับการตรวจลงตราจากสถานเอกอัครราชทูต/สถานกงสุลไทยก่อนเพราะเป็นเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางที่ออกให้แก่คนสัญชาติอื่นหรือคนไร้สัญชาติ (Stateless) ที่พำนักในประเทศนั้น

๗. ผู้ที่ถือหนังสือเดินทางฮ่องกงได้รับการยกเว้นการตรวจลงตราสำหรับระยะเวลาพำนักไม่เกิน ๓๐ วัน ทั้งนี้ เนื่องจากรัฐบาลไทยและรัฐบาลเขตปกครองพิเศษฮ่องกงได้ลงนามในความตกลงว่าด้วยการยกเว้นการตรวจลงตรา เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๐ มีผลให้ผู้ถือหนังสือเดินทางของไทยและหนังสือเดินทางของเขตปกครองพิเศษฮ่องกงได้รับการยกเว้นการตรวจลงตราสำหรับการเดินทางเข้า - ออกหรือผ่านดินแดนไทยหรือเขตปกครองพิเศษฮ่องกงแล้วแต่กรณี สำหรับระยะเวลาพำนักไม่เกิน ๓๐ วัน

๘. ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง “การอนุญาตให้คนต่างด้าวบางจำพวกเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษ พ.ศ.๒๕๔๓” ให้คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ ณ สำนักงานเศรษฐกิจและวัฒนธรรมไทเป มีสิทธิได้รับใบอนุญาตพิเศษเพื่อการเข้าประเทศประเภท (ข) (Special Entry Permit (B)) และได้รับการตรวจลงตราประเภทคนอยู่ชั่วคราวสำหรับใช้ได้ไม่จำกัดจำนวนครั้ง เป็นเวลา ๓ ปี โดยการเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรครั้งแรก ให้อนุญาตเป็นเวลา ๓ ปี นับตั้งแต่วันที่เดินทางเข้ามาและสามารถเดินทางเข้า - ออกได้ไม่จำกัดจำนวนครั้ง โดยไม่ต้องขอรับการตรวจลงตรา (Re-entry Visa) เพื่อกลับเข้ามาในราชอาณาจักร ไม่ต้องรายงานตัวทุกๆ ๙๐ วัน และเมื่อครบกำหนดที่ได้รับอนุญาตให้พำนักในราชอาณาจักร ๓ ปี แล้วให้ขอยุ่ต่อได้ ทั้งนี้ การอนุญาตให้พำนัก การขอยุ่ต่อ **ยกเว้น** ค่าธรรมเนียมทุกกรณี

๙. การตรวจหนังสือเดินทาง หรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางของผู้ถือบัตร APEC ให้ตรวจสอบว่าที่ด้านหลังของบัตรได้ระบุ THA และบัตรยังมีอายุการใช้งานอยู่หรือไม่ หากทุกอย่างถูกต้องให้จดหมายเลขบัตร APEC ไว้ในช่องวีซ่าบนบัตร ตม.๖ และอนุญาตพำนักได้ไม่เกิน ๙๐ วัน หากบัตรไม่ได้ระบุคำว่า THA หรือบัตรหมดอายุ จะต้องได้รับการตรวจลงตราที่ถูกต้องหรือจะต้องเป็นประเทศที่ได้รับยกเว้นการตรวจลงตราตามกฎหมาย จึงจะตรวจอนุญาตให้พำนักในราชอาณาจักรได้

๑๐. คนต่างด้าวที่เข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวซึ่งได้รับการตรวจลงตราประเภท อธิยาศัยไมตรี (Courtesy Visa) ให้อนุญาตดังนี้

๑๐.๑ กรณีคนต่างด้าวถือหนังสือเดินทางทูตหรือหนังสือเดินทางราชการหรือหนังสือเดินทางสหประชาชาติให้อนุญาตไม่เกิน ๙๐ วัน

๑๐.๒ กรณีคนต่างด้าวเป็นแขกของหน่วยงานของรัฐ ให้อนุญาตไม่เกิน ๙๐ วัน

๑๑. บุคคลสัญชาติลาว ผู้ถือหนังสือเดินทางธรรมดาของประเทศลาวสามารถเดินทางเข้าประเทศไทยได้ โดยยกเว้นการตรวจลงตราได้ไม่เกิน ๓๐ วัน อนุญาตตามสิทธิ ผผ.๓๐ โดยหนังสือเดินทางนั้นต้องมีอายุการใช้งานไม่น้อยกว่า ๖ เดือน มิฉะนั้นจะต้องขอรับการตรวจลงตราจากสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยก่อน (คำสั่ง สตม. ที่ ๓๐๑/๒๕๔๗ เรื่อง ความตกลงระหว่างรัฐบาลราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ว่าด้วยการยกเว้นการตรวจลงตราสำหรับผู้ถือหนังสือเดินทางธรรมดา) โดยการยกเว้นให้เฉพาะผู้ถือหนังสือเดินทางเท่านั้น ส่วนผู้ถือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางไม่ได้ยกเว้นการตรวจลงตรา (ผผ.๓๐)

กรณีหนังสือเดินทางธรรมดาของประเทศลาวมีอายุไม่ถึง ๖ เดือน แต่ได้รับการตรวจลงตราเพื่อการท่องเที่ยวให้พิจารณาตรวจอนุญาตตามประเภทการตรวจลงตรานั้น เนื่องจากเป็นการตรวจลงตราประเภทอื่น มิใช่ การได้รับสิทธิการยกเว้นตรวจลงตรา ผผ.๓๐ จึงไม่ต้องนำหลักเกณฑ์หนังสือเดินทางต้องมีอายุใช้งานไม่น้อยกว่า ๖ เดือน มาพิจารณา

๑๒. หนังสือเดินทางธรรมดาของประเทศกัมพูชา สามารถเดินทางเข้าประเทศไทยได้โดยยกเว้นการตรวจลงตราได้ ๑๔ วัน อนุญาตตามสิทธิ ผผ.๑๔ โดยหนังสือเดินทางต้องมีอายุการใช้งานไม่น้อยกว่า ๖ เดือน มิฉะนั้น จะต้องขอรับการตรวจลงตราจากสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยก่อน โดยการยกเว้นการตรวจลงตรา (ผผ.๑๔) ยกเว้นให้เฉพาะผู้ถือหนังสือเดินทางเท่านั้น ส่วนผู้ถือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางไม่ได้รับการยกเว้นการตรวจลงตรา (ผผ.๑๔)

กรณีหนังสือเดินทางธรรมดาของประเทศกัมพูชามีอายุไม่ถึง ๖ เดือนแต่ได้รับการตรวจลงตราเพื่อการท่องเที่ยว ให้พิจารณาตรวจอนุญาตตามประเภทการตรวจลงตรานั้น เนื่องจากเป็นการตรวจลงตราประเภทอื่น มิใช่การได้รับสิทธิการยกเว้นการตรวจลงตรา ผผ.๑๔ จึงไม่ต้องนำหลักเกณฑ์เรื่องหนังสือเดินทางต้องมีอายุใช้งานไม่น้อยกว่า ๖ เดือน มาพิจารณา

๑๓. กรณีคนต่างด้าวสัญชาติเมียนมา ลาว กัมพูชาได้รับการตรวจลงตราประเภทคนอยู่ชั่วคราว เพื่อทำงานภายใต้ความร่วมมือด้านการจ้างแรงงาน Non-LA ให้ตรวจอนุญาต ๒ ปี หากประสงค์จะเดินทางออกนอกราชอาณาจักรก่อนครบกำหนด จะต้องทำ Re-entry เพื่อรักษาสิทธิเดิมไว้ และตรวจอนุญาตตามสิทธิที่เหลืออยู่

การตรวจอนุญาตคนต่างด้าวที่มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรไทยเป็นรายปี (Non-Quota Immigrant Visa)

ถิ่นที่อยู่ คือ สิทธิที่จะได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรได้เป็นการถาวร และสิทธิดังกล่าวก่อให้เกิดผลประโยชน์ดังนี้

๑. อยู่เมืองไทยได้เป็นการถาวร
๒. สามารถนำชื่อเข้าทะเบียนบ้าน ทร.๑๔ ได้
๓. บุตรที่เกิดในราชอาณาจักรไทยย่อมได้สัญชาติไทย (กรณีทั้งบิดาและมารดาเป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร)

๔. ขอแปลงสัญชาติเป็นไทยได้เมื่ออยู่ครบ ๕ ปี นับตั้งแต่วันที่ได้รับใบสำคัญถิ่นที่อยู่ คนต่างด้าวจะมีสิทธิขอถิ่นที่อยู่ได้ในกรณีดังต่อไปนี้

๔.๑ ต้องได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว (Non-Immigrant Visa)

๔.๒ ต้องอยู่ติดต่อกันไม่น้อยกว่า ๓ ปี

๔.๓ ต้องไม่เป็นผู้เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาของศาลไทย หรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายหรือคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ เว้นแต่ เป็นโทษสำหรับความผิดลหุโทษ หรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดที่ได้รับการยกเว้นในกฎกระทรวง

๔.๔ หากมีอายุ ๑๔ ปี ขึ้นไปต้องผ่านการตรวจสอบประวัติจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ใบสำคัญถิ่นที่อยู่ (Certificate of Residence)

เป็นเอกสารที่ออกให้แก่คนต่างด้าวที่ได้สิทธิมีถิ่นที่อยู่และสามารถใช้ได้ตลอดไป แต่ถ้าเดินทางออกนอกราชอาณาจักร ต้องนำใบสำคัญถิ่นที่อยู่นั้น ไปให้เจ้าหน้าที่ทำหลักฐานการแจ้งออก (สลักหลัง) (มาตรา ๕๐ (๑) แห่ง พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ.๒๕๒๒) และต้องกลับเข้ามาในราชอาณาจักรภายใน ๑ ปี นับตั้งแต่วันที่ทำการสลักหลังแจ้งออก ใบสำคัญถิ่นที่อยู่นั้นจึงยังคงใช้ได้ต่อไป แต่ถ้าไม่เดินทางกลับเข้ามาภายใน ๑ ปี ใบสำคัญถิ่นที่อยู่เป็นอันใช้ไม่ได้ (มาตรา ๔๘ แห่ง พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ.๒๕๒๒) ดังนั้น ผู้ปฏิบัติงานขาเข้าต้องตรวจดูการสลักหลังว่า “คนภายใน” ดังกล่าวได้กลับเข้ามาภายในกำหนดอนุญาตหรือไม่ หากไม่ได้กลับเข้ามาภายในกำหนดให้ดำเนินการสอบปากคำเพื่อนัดให้คนต่างด้าวไปรายงานตัวเพื่อขอทบทวนสิทธิเดิมต่อไป

ข้อสังเกต เมื่อทำการสลักหลังแล้วคนภายในสามารถเดินทางเข้า-ออกได้ในระยะเวลา ๑ ปี โดยไม่จำกัดจำนวนครั้ง แต่ทั้งนี้จะต้องสอดคล้องกับ Non-Quota Immigrant Visa ว่า ได้ขอ Single หรือ Multiple และอายุวีซ่าเป็นสำคัญ หากการตรวจลงตราประเภท Non-Quota Immigrant Visa หมดอายุ แต่รายการสลักหลังยังมีอายุใช้ได้ อยู่ ให้นัดต่างด้าวให้ไปรายงาน ตัวที่ บก.ตม.๑ หรือที่ทำการตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดที่ผู้นั้นมีภูมิลำเนาอยู่เพื่อขอทบทวนสิทธิเดิม หากรายการสลักหลังหมดอายุการใช้งาน (ตามปกติจะมีอายุการใช้ ๑ ปี) ไม่ว่าจะการตรวจลงตราประเภท Non-Quota Immigrant Visa ยังมีอายุ ใช้ได้หรือไม่ก็ตาม ให้ดำเนินการ ดังนี้

๑. กรณีคนต่างด้าวเป็นบุคคลสัญชาติของประเทศที่ได้รับการยกเว้นการตรวจลงตรา หากขอรับการตรวจลงตรามาจากสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยในต่างประเทศ ก็ให้ประทับตราตรวจอนุญาตตามประเภทการตรวจลงตราแล้วแต่กรณี หากไม่ได้รับการตรวจลงตรามาก่อน ให้ประทับตราอนุญาตประเภท ผผ.๑๔, ผผ.๓๐, ผผ.๙๐, ผ.๑๕, ผ.๑๕ แล้วแต่กรณี

และหากคนต่างด้าวมีความประสงค์จะมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรอีกให้แนะนำให้ไป
รายงานตัวที่ บก.ตม.๑ (งานขอมิถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร) หรือที่ทำการตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดที่ผู้
นั้นมีภูมิลำเนาอยู่

๒. กรณีคนต่างด้าวเป็นบุคคลสัญชาตินอกเหนือจากที่กล่าวข้างต้น
หากขอรับการตรวจลงตรามาจากสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยในต่างประเทศ ให้ผู้ตรวจ
ดำเนินการเช่นเดียวกับข้อ ๑. กรณีไม่ได้ขอวีซ่ามาจากสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยแยกได้
เป็น ๒ วิธี คือ

๒.๑ กรณีเป็นบุคคลสัญชาติ ๑๙+๑ ประเทศ ที่สามารถขอรับการตรวจลงตรา
ประเภท Visa on Arrival ให้ไปขอรับการตรวจลงตราก่อน แล้วเจ้าหน้าที่จะประทับตราอนุญาต
ให้อยู่ในราชอาณาจักรประเภท TR-๑๕ โดยหากคนต่างด้าวประสงค์จะมีถิ่นที่อยู่อีก ให้แนะนำให้ไป
รายงานตัวที่ บก.ตม.๑ (งานขอมิถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร) หรือที่ทำการตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดที่ผู้
นั้นมีภูมิลำเนาอยู่

๒.๒ กรณีเป็นบุคคลสัญชาติที่ไม่สามารถขอ Visa on Arrival ได้ และไม่ได้รับ
ยกเว้นการตรวจลงตรา ให้ยึดหนังสือเดินทางและใบสำคัญถิ่นที่อยู่ ส่ง บก.ตม.๑ (งานขอมิถิ่นที่อยู่ใน
ในราชอาณาจักร) หรือที่ทำการตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดที่ผู้
นั้นมีภูมิลำเนาอยู่และนัดต่างด้าวให้ไป
รายงานตัว ส่วนกรณีการตรวจคนต่างด้าวที่มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร (คนภายใน) ที่จะสละถิ่นที่
อยู่ให้ดำเนินการดังนี้

- ตรวจหนังสือเดินทางตามปกติ
- ยึดใบสำคัญถิ่นที่อยู่และใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว เพื่อส่งให้หน่วยงานที่

เกี่ยวข้อง ในกรณีคนต่างด้าวมีเฉพาะใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวอย่างเดียวให้ยึดไว้และให้หมายเหตุ
ในใบสำคัญถิ่นที่อยู่และใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวด้วยข้อความ ดังนี้

“ข้าพเจ้า..... สัญชาติ.....มีความประสงค์สละภูมิลำเนา
ในประเทศไทย วันที่..... จึงขอมอบใบสำคัญถิ่นที่อยู่
เลขที่..... ลงวันที่.....และใบสำคัญ
ประจำตัวคนต่างด้าวให้เจ้าพนักงานตรวจคนเข้าเมืองไว้ด้วยความสมัครใจ
จึงลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

ลงชื่อ..... (ผู้ขอสละภูมิลำเนา)

ลงชื่อ..... (ผู้บันทึก)”

“ผู้นี้เป็นคนภายในมีความประสงค์ที่จะสละภูมิลำเนาในราชอาณาจักรไทยจึงลงลายมือ
ชื่อไว้เป็นหลักฐาน

ลงชื่อ..... (ผู้แจ้ง)

ลงชื่อ..... (ผู้รับแจ้ง)”

การประทับตราอนุญาตให้คนต่างด้าวที่ได้รับการอำนวยความสะดวก ตามความใน มาตรา ๑๕ แห่ง พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ.๒๕๖๒ อยู่ในราชอาณาจักร

การตรวจประทับตราอนุญาตให้แก่คนต่างด้าว ผู้ถือหนังสือเดินทางทูตและราชการ สำหรับ ประเทศที่ได้ทำความตกลง ยกเว้น การตรวจลงตรา หนังสือเดินทางทูตและราชการกับรัฐบาล ไทย (Non -๓๐, Non-๙๐) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองผู้ตรวจพบประทับตรา อนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรได้ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในความตกลงโดยไม่ต้องขอรับการตรวจ ลงตรามาจากสถานทูต สถานกงสุลไทย ในต่างประเทศ และไม่ต้องขอรับ Re-entry Visa ในการเดิน ทางเข้า-ออก ครั้งต่อไป เช่นกัน เมื่อเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักร ให้ พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองผู้ตรวจพบประทับตราอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักร เฝ้าระยะเวลาที่ได้รับการอำนวยความสะดวกไว้ตามสิทธิเดิม

สำหรับคนต่างด้าวที่ถือหนังสือเดินทางทูตหรือหนังสือเดินทาง ราชการของประเทศ ที่ไม่ได้ทำความตกลงยกเว้นการตรวจลงตรากับรัฐบาลไทย ซึ่งได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักร และได้รับการอำนวยความสะดวกตามมาตรา ๑๕ แห่ง พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ.๒๕๖๒ เมื่อ เดินทางออกไปและกลับเข้ามาอีกให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้ แทนหนังสือเดินทาง ว่าบุคคลผู้นั้นได้ขอรับการตรวจลงตรา (Re-entry Visa) จากกระทรวงการ ต่างประเทศตามที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรไว้ก่อนที่จะเดินทางออกไปหรือไม่ หรือ ได้รับการตรวจลงตราจากสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยในต่างประเทศหรือไม่ หากปรากฏหลักฐาน ว่าได้มีการขอสงวนสิทธิดังกล่าว หรือได้รับการตรวจลงตรา ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ประทับตรา อนุญาตให้บุคคลผู้นั้นอยู่ในราชอาณาจักรได้เฝ้าระยะเวลาที่ได้รับอนุญาตไว้ตามสิทธิเดิม

การตรวจอนุญาต คนต่างด้าว ซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักร เพื่อปฏิบัติหน้าที่ ณ สำนักงานเศรษฐกิจและวัฒนธรรมไทเป ไบอนุญาตพิเศษ เพื่อการเข้าประเทศ (ข) (Special Entry Permit (B))

คนต่างด้าวที่เข้ามาในราชอาณาจักร เพื่อปฏิบัติหน้าที่ ณ สำนักงานเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ไทเป มีสิทธิได้รับใบอนุญาตพิเศษเพื่อการเข้าประเทศประเภท (ข) (Special Entry Permit (B)) และ ได้รับการตรวจลงตราประเภทคนอยู่ชั่วคราว สำหรับใช้ได้ไม่จำกัดจำนวนครั้งเป็นเวลา ๓ ปี เมื่อ บุคคลผู้ถือใบอนุญาตพิเศษเพื่อการเข้าประเทศประเภท (ข) เดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรครั้ง แรก ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองตรวจอนุญาตให้พำนักอยู่ในราชอาณาจักรเป็น เวลา ๓ ปี นับแต่วันที่เดินทางเข้ามาครั้งแรก แล้วหมายเหตุ Non-B การเดินทางเข้ามาในหรือ ออกไปนอกราชอาณาจักรของบุคคลดังกล่าว ให้กระทำได้ไม่จำกัดจำนวนครั้ง โดยไม่ต้องขอรับการ ตรวจลงตราเพื่อกลับเข้ามาในราชอาณาจักรอีก (Re - entry Visa)

ถ้าระยะเวลาอนุญาตในครั้งแรกเหลืออยู่เท่าใดให้อนุญาตเท่าระยะเวลาที่เหลืออยู่นั้น การอนุญาตให้พำนักอยู่ต่อเป็นการชั่วคราวในราชอาณาจักรภายหลังที่ครบกำหนดเวลาการอนุญาตแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง โดยความเห็นชอบของกระทรวงการต่างประเทศ มีอำนาจอนุญาตได้ครั้งละไม่เกิน ๑ ปี และการอนุญาตให้พำนักอยู่ต่อไม่ต้องขอรับการตรวจลงตราเพื่อกลับเข้ามาในราชอาณาจักร (Re – entry Visa) ส่วนการเดินทางกลับเข้ามาหลังจากที่ได้รับอนุญาตขอยุ่ต่อแล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองตรวจอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเท่าระยะเวลาที่ได้รับอนุญาตขอยุ่ต่อ

หลักทั่วไปในการตรวจหนังสือเดินทางขาออก

๑. พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจตรวจบุคคลและพาหนะทั้งปวงที่เดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร เว้นแต่ในกรณีที่พาหนะนั้นใช้ในราชการโดยเฉพาะ

๒. บุคคลหรือพาหนะที่เดินทางออกนอกราชอาณาจักร ต้องผ่านการตรวจของพนักงานเจ้าหน้าที่ ที่ทำการตรวจคนเข้าเมือง ซึ่งตั้งอยู่ตามช่องทางที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

๓. คนต่างด้าวทุกคน รวมทั้งคนสัญชาติไทย เมื่อเดินทางออกนอกราชอาณาจักรไทย ไม่ว่าจะโดยพาหนะประเภทใดหรือเดินทางเท้า มีหน้าที่ต้องกรอกรายการในเอกสารบัตรขาเข้าและบัตรขาออกหรือบัตร ตม.๖ (Arrival and Departure Card) ยื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่พร้อมกับหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางของตน เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจรายการในหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทาง

๔. เมื่อเห็นว่าถูกต้อง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ประทับตราตรวจอนุญาตในหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางแก่ผู้ถือและให้ประทับตราตรวจเช่นเดียวกับที่ประทับในหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางลงในบัตร ตม.๖ (ขาออก) ด้วย

การตรวจหนังสือเดินทางไทย

๑. กรณีผู้โดยสารคนไทยมี ๒ สัญชาติและใช้หนังสือเดินทาง ๒ เล่ม ให้ปฏิบัติ ดังนี้

๑.๑ โดยทั่วไปจะต้องใช้หนังสือเดินทางไทยเดินทางออกนอกราชอาณาจักร แต่มีบางกรณีที่หนังสือเดินทางไทยหมดอายุหรือยกเลิกล่ม ผู้โดยสารจะขอใช้หนังสือเดินทางเล่มต่างชาติเดินทางออก เมื่อเจ้าหน้าที่ตรวจพบจะไม่อนุญาตให้เดินทางออก เนื่องจากกรณีหนังสือเดินทางต่างชาติไม่ได้ตรวจประทับตราอนุญาตให้เข้าราชอาณาจักร หรือไม่มีตราขาเข้า และไม่สามารถพิสูจน์ทราบว่าจะอยู่ในราชอาณาจักรในฐานะคนต่างด้าวเกินกำหนดอนุญาตหรือไม่ จะแนะนำให้ทำหนังสือเดินทางไทยก่อนแล้วจึงเดินทางออกนอกราชอาณาจักรได้

๑.๒ กรณีคนไทยเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักร โดยใช้หนังสือเดินทางต่างชาติ เช่น หนังสือเดินทางสหรัฐอเมริกา เมื่ออยู่ในราชอาณาจักรไทยเกินกำหนดอนุญาต ไม่ประสงค์จะเสียค่าปรับและจะใช้หนังสือเดินทางไทยเดินทางออกนอกราชอาณาจักร หากเจ้าหน้าที่ตรวจพบด้วยระบบคอมพิวเตอร์ จะไม่ตรวจอนุญาตให้เดินทางออก ต้องใช้หนังสือเดินทางต่างชาติเล่มที่ใช้เดินทางเข้ามา เดินทางออกและต้องเสียค่าปรับกรณีอยู่เกินกำหนดอนุญาต

๒. คนไทยเมื่อทำหนังสือเดินทางเล่มใหม่ หนังสือเดินทางเล่มเก่าจะถูกยกเลิกการใช้ หากตรวจพบบุคคลสัญชาติไทย นำหนังสือเดินทางไทยเล่มที่ถูกยกเลิกมาใช้เดินทางออก เมื่อเจ้าหน้าที่ตรวจพบจะต้องไม่ตรวจอนุญาตให้เดินทางออกนอกราชอาณาจักร เนื่องจากไม่มีหนังสือเดินทางอันถูกต้องและยังสมบูรณ์อยู่ แนะนำให้ผู้โดยสารนำหนังสือเดินทางเล่มใหม่มาใช้เดินทางออกนอกราชอาณาจักร

๓. กรณีคนไทยนำหนังสือเดินทางที่ถูกยกเลิกมาใช้ และอ้างว่ามีหนังสือเดินทางเล่มเดียว ให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบระบบหนังสือเดินทางไทย โดยนำหมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน ๑๓ หลัก ตรวจสอบในระบบคอมพิวเตอร์ จะพบว่าบุคคลนั้นมีหนังสือเดินทางมากกว่า ๑ เล่ม โดยต้องใช้หนังสือเดินทางเล่มล่าสุดเดินทางออกนอกราชอาณาจักร ทั้งนี้ หนังสือเดินทางที่ถูกยกเลิกโดยกระทรวงการต่างประเทศ จะไม่สามารถนำมาใช้ในการเดินทางได้อีก

การตรวจหนังสือเดินทางสำหรับคนต่างชาติ

คนต่างด้าวประเภทนี้ หมายถึง บุคคลที่ไม่ได้มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย โดยสามารถถือหนังสือเดินทางประเภทใดประเภทหนึ่งจาก ๒ ประเภท คือ

๑. หนังสือเดินทางได้รับการตรวจลงตรา หรือ
๒. หนังสือเดินทางไม่ได้รับการตรวจลงตราหรือยกเว้นการตรวจลงตรา

ขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติ

๑) ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของหนังสือเดินทางโดยให้ใช้ความรอบคอบเป็นพิเศษ วันหมดอายุ ความเรียบร้อยของเอกสารทุกหน้า ไม่มีร่องรอยการแก้ไข หากสงสัยให้ขอดู ID card หรือบัตรอื่นที่ทางการรับรอง

๒) ตรวจสอบบุคคลที่ถือหนังสือเดินทางว่าเป็นบุคคลคนเดียวกับบุคคลที่ปรากฏในหนังสือเดินทางหรือไม่

๓) ตรวจสอบชื่อในหนังสือเดินทางตรงกับชื่อในบัตร ตม.๖ หรือไม่ ซึ่งในเอกสารทั้ง ๒ อย่าง ต้องถูกต้องตรงกัน

๔) ตรวจสอบรายละเอียดในบัตร ตม.๖ ว่ากรอกข้อมูลครบถ้วนตรงกับหนังสือเดินทางหรือไม่

๕) บันทึกข้อมูลผ่านคอมพิวเตอร์ระบบตรวจคนเข้าเมืองเพื่อตรวจสอบว่าเป็นบุคคลที่ทางการห้ามเดินทางออกนอกราชอาณาจักร หรือมีหมายจับ หรือถูกอายัดตัวด้วยบัญชีหนังสือเดินทางถูกแจ้งยกเลิกแล้วหรือไม่

๖) เมื่อข้อมูลถูกต้องตรงกันแล้วให้ตรวจสอบเป้าหมายต่างๆ ของทางราชการ และบันทึกข้อมูลการเดินทางออก ระหว่างตรวจสอบหากพบปัญหาหรือข้อสงสัยใด ให้นำตัวตรวจผู้ควบคุมรับไปดำเนินการตรวจสอบต่อไป

๗) ประทับตราตรวจอนุญาตขาออกในหนังสือเดินทางในหน้าที่มีคำว่า “Visa” หรือ “ตรวจลงตรา” และในบัตร ตม.๖ (ขาออก) แล้วส่งคืนหนังสือเดินทาง

การตรวจอนุญาตคนต่างด้าวที่มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร

เมื่อจะเดินทางออกนอกราชอาณาจักร หากมีความประสงค์จะกลับเข้ามาในราชอาณาจักรอีก จะต้องนำใบสำคัญถิ่นที่อยู่ไปให้พนักงานเจ้าหน้าที่สลักหลัง ทำหลักฐานการแจ้งออกไปนอกราชอาณาจักรเพื่อกลับเข้ามาอีก และจะต้องขอรับการตรวจลงตราประเภทคนเข้าเมือง นอกกำหนดจำนวนคนต่างด้าว (Non-Quota Immigrant Visa) เสียก่อน โดยส่วนกลางดำเนินการได้ ณ กองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง ๑ ศูนย์ราชการ ถ.แจ้งวัฒนะ กรุงเทพฯ ส่วนภูมิภาคดำเนินการได้ ณ ที่ตั้งของด่านตรวจคนเข้าเมืองประจำจังหวัดที่มีด่านตรวจคนเข้าเมืองตั้งอยู่

ขั้นตอนและวิธีปฏิบัติ

๑. ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทาง ตลอดจนการตรวจลงตราเพื่อที่จะกลับเข้ามาในราชอาณาจักร (Non-Quota Immigrant Visa) และความสมบูรณ์ของรายการสลักหลังการแจ้งออก ในใบสำคัญถิ่นที่อยู่ ซึ่งมีอายุใช้งาน ๑ ปี นับแต่วันที่ทำการสลักหลังแจ้งออก (ถ้าคนภายในประสงค์จะสละถิ่นที่อยู่ เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองขาออกจะต้องยึดใบสำคัญถิ่นที่อยู่และใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวไว้ด้วย)

๒. ตรวจสอบเปรียบเทียบบุคคลที่ถือหนังสือเดินทางกับที่ปรากฏในหนังสือเดินทางและใบสำคัญถิ่นที่อยู่ว่าเป็นบุคคลเดียวกันหรือไม่

๓. ตรวจสอบชื่อในหนังสือเดินทางตรงกับบัตร ตม.๖ หรือไม่ ชื่อในเอกสารทั้ง ๒ อย่างต้องถูกต้องตรงกัน

๔. ตรวจสอบรายละเอียดในบัตร ตม.๖ ว่ากรอกข้อมูลครบถ้วนตรงกับหนังสือเดินทางหรือไม่

๕. บันทึกข้อมูลผ่านคอมพิวเตอร์ระบบตรวจคนเข้าเมือง พิมพ์หมายเลขถิ่นที่อยู่ ชื่อ นามสกุลไทย ถ่ายรูปผู้ถือหนังสือเดินทาง เมื่อตรวจสอบข้อมูลถูกต้องตรงกันแล้วให้บันทึกข้อมูลและตรวจสอบบุคคลเป้าหมายและบัญชีเฝ้าดู

๖. ประทับตราตรวจอนุญาตขาออกในหนังสือเดินทาง ใบสำคัญถิ่นที่อยู่และบัตร ตม.๖ พร้อมลงลายมือชื่อเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจอนุญาตและได้ตราประทับให้หมายเหตุ “คนภายใน” และคืนเอกสารการเดินทาง

การตรวจหนังสือเดินทางคนต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทย

การตรวจหนังสือเดินทางของคนต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทยซึ่งหนังสือเดินทางออกโดยสถานทูตของชาตินั้นๆ ในประเทศไทย คนต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทยจะต้องแจ้งการเกิดต่อนายทะเบียนท้องถิ่นหรือที่ทำการเขตตามพระราชบัญญัติทะเบียนราษฎร แล้วนำสูติบัตรพร้อมกับหนังสือเดินทางมาให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำการตรวจก่อนเดินทางออกนอกราชอาณาจักร

ขั้นตอนและวิธีปฏิบัติ

๑. ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทาง
๒. บุคคลประเภทนี้จะไม่มียศตราขาเข้า ให้ตรวจสอบเอกสารการแจ้งเกิด (สูติบัตร)
๓. บันทึกข้อมูลการเดินทางออก
๔. ประทับตราขาออกในหนังสือเดินทาง และบัตร ตม.๖ ให้หมายเหตุใต้ตราประทับขาออกในหนังสือเดินทางว่า “เด็กเกิดในประเทศไทย โรงพยาบาล.....สูติบัตรเลขที่.....ออกให้ที่ไหน.....วัน-เดือน-ปีที่แจ้งเกิดหรือออกสูติบัตร ส่วนในบัตรตม.๖ (ขาออก) ให้หมายเหตุรายละเอียดอื่นๆ เหมือนในหนังสือเดินทาง
๕. เก็บบัตร ตม.๖ (ขาออก) ไว้ แล้วส่งคืนหนังสือเดินทาง

การตรวจคนไทยที่ถือหนังสือเดินทางต่างชาติ

กรณีนี้ส่วนใหญ่จะเป็นหญิงไทยที่แต่งงานกับคนต่างด้าวที่เดินทางเข้ามาในราชอาณาจักร เมื่อแต่งงานแล้วได้สัญชาติตามสามี จึงขอหนังสือเดินทางต่างชาติเพื่อเดินทางออกนอกราชอาณาจักร

ขั้นตอนและวิธีปฏิบัติ ตรวจเหมือนขั้นตอนการตรวจหนังสือเดินทางของบุคคลต่างด้าว

การตรวจหนังสือเดินทางร่วม

๑. กรณีเป็นคนไทยถือหนังสือเดินทางร่วม ซึ่งมักจะพบเห็น คือข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจเดินทางไปดูงานเป็นหมู่คณะ

ขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติ

ขั้นตอนและวิธีการเหมือนการตรวจหนังสือเดินทางไทย โดยตรวจลักษณะเดียวกันจนครบทุกคนแล้วประทับตราขาออกในหนังสือเดินทางเพียงรอยตราเดียวโดยหมายเหตุจำนวนคนได้รอตราประทับเท่าจำนวนคนที่เดินทางออก

๒. กรณีเป็นคนต่างด้าวซึ่งถือหนังสือเดินทางร่วม ซึ่งมักจะพบเห็นคือ บิดา หรือมารดาถือหนังสือเดินทางร่วมกับบุตร อาจเป็นคนเดียวหรือหลายคนก็ได้

ขั้นตอนและวิธีการ เหมือนกับการตรวจหนังสือเดินทางคนต่างชาติโดยตรวจลักษณะเดียวกันจนครบทุกคนโดยประทับรอยตราขาออกในหนังสือเดินทางเพียงรอยตราเดียว แล้วหมายเหตุได้รอยตราประทับตามจำนวนคนต่างด้าวที่เดินทางออก